



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI  
Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.004.04.2017  
P/17/108

# WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI  
Delegatura w Zielonej Górze  
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra  
T +48 68 410 66 00, F +48 68 410 66 39  
[lzg@nik.gov.pl](mailto:lzg@nik.gov.pl)

# I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/108 – Wykorzystanie antybiotyków w produkcji zwierzęcej w województwie lubuskim.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontroler	Mariusz Kniat, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LZG/34/2017 z dnia 13 kwietnia 2017 r.  (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Krośnie Odrzańskim (dalej: <i>PIW</i> lub <i>Inspektorat</i> ), ul. Fryderyka Chopina 1, 66-600 Krosno Odrzańskie.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Powiatowym Lekarzem Weterynarii w Krośnie Odrzańskim od 10 lipca 2006 r. jest Ewa Szybowska (dalej: <i>Powiatowy Lekarz</i> lub <i>PLW</i> ).  (dowód: akta kontroli str. 3-4)

## II. Ocena kontrolowanej działalności<sup>1</sup>

### Ocena ogólna

Powiatowy Lekarz, w ramach posiadanych kompetencji oraz możliwości kadrowych i finansowych, na ogół prawidłowo sprawował nadzór nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej na obszarze swej właściwości.

Organizacja pracy Inspektoratu pozwalała na realizację zadań ustawowych nad podmiotami nadzorowanymi, w tym prowadzenie czynności kontrolnych. Zakres sprawowanego nadzoru nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej obejmował kontrolę prawidłowości prowadzonej przez hodowców dokumentacji (ewidencji) leczenia zwierząt oraz prowadzenie badań monitoringowych na obecność niedozwolonych substancji. PLW zrealizował zaplanowane kontrole oraz badania monitoringowe, które prawidłowo dokumentował. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły przypadków<sup>2</sup> przekraczania wymaganego przepisami prawa terminu na dostarczenie pobranej próbki do laboratorium oraz niedochowania aspektu pełnego zaskoczenia przy poborze próbek.

PLW na ogół rzetelnie prowadził wymagane rejestry/wykazy<sup>3</sup>, wydawał decyzje o wpisie bądź wykreśleniu z rejestru oraz sporządzał sprawozdania, a stwierdzone w tym obszarze nieprawidłowości – z uwagi na ich jednostkowy i formalny charakter – nie miały istotnego wpływu na realizację zadań nadzorczych. NIK zauważa jednak, że wskutek potencjalnego niedopełnienia obowiązków rejestracyjnych przez niektórych hodowców, PLW może nie dysponować pełną wiedzą o podmiotach objętych nadzorem weterynaryjnym.

We właściwy sposób PLW zawarł oraz wywiązywał się z obowiązków nałożonych postanowieniami porozumienia o współpracy z Inspekcją Sanitarną. Również podejmując działania w ramach systemu RASFF<sup>4</sup>, postępował stosownie do przyjętych schematów działania, realizując niezwłocznie i we właściwy sposób swoje zadania. Współpraca z innymi podmiotami nie dotyczyła wykorzystania antybiotyków w produkcji żywności.

<sup>1</sup> Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

<sup>2</sup> Przekazanie do laboratorium jednej z ośmiu próby na obecność antybiotyku w miodzie w ramach monitoringu ZBŻ oraz wszystkich prób wody w ramach monitoringu ZPU nastąpiło z przekroczeniem 30 godzinnego terminu od pobrania tych próbek.

<sup>3</sup> Badaniem objęto rejestr/wykazy prowadzone w Zespole do spraw bezpieczeństwa żywności.

<sup>4</sup> Rapid Alert System for Food and Feed - Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Paszach.

### III. Opis ustalonego stanu faktycznego

#### 1. Przygotowanie Inspektoratu do sprawowania nadzoru nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

Opis stanu faktycznego

1.1. Do zadań Powiatowego Inspektoratu Weterynarii kierowanej przez Powiatowego Lekarza Weterynarii w kontrolowanym okresie należało w szczególności sprawowanie nadzoru nad bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego, w tym nad wymaganiami weterynaryjnymi przy ich produkcji, umieszczaniu na rynku oraz sprzedaży bezpośredniej<sup>5</sup>, a także prowadzenie monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w ich wydzielinach i wydalinach, w tkankach lub narządach zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, w wodzie przeznaczonyj do pojenia zwierząt oraz środkach żywienia zwierząt<sup>6</sup>.

Stosownie do wymogów zarządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi<sup>7</sup> (MRiRW) w strukturze organizacyjnej Inspektoratu<sup>8</sup> wyodrębniono następujące komórki organizacyjne realizujące zadania nadzorcze Inspekcji Weterynaryjnej (bez bezpośredniego wyodrębnienia zadań w zakresie nadzoru nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej): *Zespół do spraw bezpieczeństwa żywności (ZBŻ)*<sup>9</sup>, *Zespół do spraw pasz i utylizacji (ZPU)*<sup>10</sup> oraz *Zespół do spraw zdrowia i ochrony zwierząt (ZZO)*<sup>11</sup>.

(dowód: akta kontroli str. 5-18)

Łączna liczba podmiotów nadzorowanych przez PLW na koniec 2014 r. wynosiła 1.252, na koniec 2015 r. – 1.261 oraz 2016 r. – 1.285. Natomiast liczba podmiotów nadzorowanych w podziale na poszczególne zespoły była następująca:

- ZPU: 2014 r. – 531, 2015 r. – 551, 2016 r. – 567. Największą grupę stanowili hodowcy zwierząt gospodarskich (odpowiednio: 516, 534, 544);
- ZBŻ: 2014 r. – 69, 2015 r. – 71, 2016 r. – 69, w tym m.in. podmioty prowadzące sprzedaż bezpośrednią (odpowiednio: 28, 27, 28), gospodarstwa produkujące mleko do skupu (19, 21, 19);
- ZZO: 2014 r. – 652, 2015 r. – 639, 2016 r. – 649. Największą grupę stanowiły zakłady utrzymujące: bydło i cielęta (odpowiednio: 201, 195 i 191), trzodę chlewną (odpowiednio: 116, 105 i 108), koniowate (odpowiednio: 138, 127 i 127), pszczoły (151, 156, 164).

(dowód: akta kontroli str. 19-82)

<sup>5</sup> Art. 3 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1077, ze zm.), dalej *ustawa o Inspekcji Weterynaryjnej* – w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2016 r.

<sup>6</sup> Art. 3 ust. 1 pkt 6 ww. ustawy – w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2016 r.

<sup>7</sup> Zarządzenie Nr 1 MRiRW z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie organizacji wojewódzkich, powiatowych i granicznych inspektoratów weterynarii (Dz. Urz. MRiRW.2010.3.3, ze zm.).

<sup>8</sup> Regulamin Organizacyjny PIW w Krośnie Odrzańskim z dnia 1 lipca 2015 r.

<sup>9</sup> Do zadań ZBŻ należało m.in.: sprawowanie nadzoru nad ubojem zwierząt rzeźnych, w tym badanie przedubujowe i poubojowe, nad bezpieczeństwem produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, w tym nad wymaganiami weterynaryjnymi przy ich produkcji i wymaganiami dla produktów, umieszczaniu na rynku, eksporcie i wwozie oraz sprzedaży bezpośredniej, działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej oraz nad pozyskiwaniem mięsa na użytek własny, a także prowadzenie monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych u zwierząt oraz w żywności pochodzenia zwierzęcego i realizację zadań wynikających z Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych (RASFF).

<sup>10</sup> Do zadań ZPU należało m.in.: sprawowanie nadzoru nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem pasz i dodatków paszowych, stosowaniem pasz leczniczych, realizowanie krajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu pasz, a także realizacja zadań wynikających z Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Paszach (RASFF).

<sup>11</sup> Do zadań ZZO należało m.in.: sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt, szczególnie wymagań weterynaryjnych w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta gospodarskie.

1.2. Zasób kadrowy Inspektoratu w okresie objętym kontrolą przedstawiał się następująco:

- według stanu na koniec 2014 r. – dziewięć osób (8,25 etatów), z czego sześć osób (sześć etatów) na stanowiskach merytorycznych związanych w wykonywaniem nadzoru i kontroli weterynaryjnej<sup>12</sup> (w tym pięciu lekarzy weterynarii oraz jeden mgr inż. zootechnik),
- według stanu na koniec 2015 r oraz 2016 r.– osiem osób (7,25 etatów), z czego pięć osób (pięć etatów, w tym Powiatowy Lekarz) na stanowiskach merytorycznych (w tym czterech lekarzy weterynarii oraz jeden mgr inż. zootechnik).

W poszczególnych zespołach zatrudnienie wynosiło: ZBŻ – jeden pracownik (lekarz weterynarii), ZPU – jeden pracownik (lekarz weterynarii), ZZO – do dnia 31 sierpnia 2015 r. trzech pracowników (dwóch lekarzy weterynarii, mgr inż. zootechnik), a od 1 września 2015 r. dwóch pracowników<sup>13</sup> (lekarz weterynarii, mgr inż. zootechnik).

(dowód: akta kontroli str. 83)

Dla ww. pracowników opracowano zakresy czynności oraz posiadali oni upoważnienia do wykonywania kontroli urzędowych oraz nakładania grzywien w drodze mandatu karnego w zakresie powierzonych im zadań.

(dowód: akta kontroli str. 84-124)

Ww. zespoły podlegały bezpośrednio Powiatowemu Lekarzowi, który spełniał wymogi określone w przepisie art. 9 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

Stosownie do postanowień ww. zarządzenia MRiRW oraz regulaminu organizacyjnego PIW, Inspektoratem kieruje Powiatowy Lekarz przy pomocy Zastępcy PLW. W okresie objętym kontrolą stanowisko Zastępcy PLW nie było obsadzone.

(dowód: akta kontroli str. 5-18, 83, 125)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Od początku funkcjonowania Powiatowego Inspektoratu Weterynarii w Krośnie Odrzańskim nigdy nie powołano zastępcy Powiatowego Lekarza Weterynarii w naszej jednostce. W zasobach finansowych inspektoratu brakuje środków na wynagrodzenie dla zastępcy PLW.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

Mając na uwadze liczbę obsadzonych etatów na stanowiskach merytorycznych, a także liczbę podmiotów podlegających nadzorowi PLW, na jeden etat pracownika merytorycznego przypadało w 2015 r. – 252 podmioty, a w 2016 r. – 257 podmiotów.

(dowód: akta kontroli str. 19-83)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Powiatowy Lekarz Weterynarii w Krośnie Odrzańskim wskazuje, iż posiada wolny i nieobsadzony etat, na który wielokrotnie bezskutecznie przeprowadzono konkursy, niewątpliwie barierą były proponowane warunki finansowe. Taki stan powoduje długotrwałe wykonywanie zadań spoza swojego zakresu obowiązków przez pozostałych pracowników zespołu ZZO. Ponadto jednostanowiskowe zespoły ZPU i ZBŻ sprawiają, że w przypadku urlopu czy absencji zastępstwo przypada pracownikowi z drugiego zespołu, z innego obszaru zadań.*

*Zdaniem PLW w Krośnie Odrzańskim głównym ograniczeniem Inspekcji Weterynaryjnej są, co do zasady braki kadrowe oraz braki finansowe, co przy ilości zadań ustawowych powoduje wykonywanie zadań najpilniejszych i niezbędnych z punktu widzenia zdrowia publicznego. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Krośnie Odrzańskim w ramach posiadanych zasobów realizuje zadania planowe oraz niezbędne pozaplanowe, w tym nadzoru nad antybiotykami w zakresie nałożonym przez ustawodawcę na Inspekcję Weterynaryjną szczebla powiatowego. Jednak wyżej wskazana sytuacja kadrowa w inspektoracie oraz fakt, że wszyscy pracownicy zespołów ZZO, ZBŻ i ZPU posiadają orzeczenia o stopniu*

<sup>12</sup> Pozostali zatrudnieni to: główna księgowa (jeden etat), zastępca głównej księgowej (jeden etat), oraz radca prawny (1/4 etatu).

<sup>13</sup> Wypowiedzenie pracy przez pracownika.

*niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym sprawiają, że zasoby kadrowe są najwrażliwszym elementem zarządzania jednostką.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

W okresie 2015-2017 (do 19 czerwca) Powiatowy Lekarz przeprowadził ogółem 16 naborów na stanowisko merytoryczne – *inspektor weterynaryjny ds. ochrony zdrowia zwierząt w ZZO*, z których jeden zakończył się zatrudnieniem pracownika, przy czym pracownik ten zrezygnował z pracy po trzech miesiącach od zatrudnienia. W przypadku pozostałych naborów nie zgłosił się żaden kandydat (14 naborów), a jeden nabór anulowano.

(dowód: akta kontroli str. 83, 126-127)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Zdaniem Powiatowego Lekarza Weterynarii w Krośnie Odrzańskim przyczyną braku zainteresowania potencjalnych kandydatów na stanowisko inspektora weterynarii jest niskie wynagrodzenie w stosunku do zakresu obowiązków służbowych i ilości realizowanych w ramach Inspekcji zadań. W ostatnich kilku latach PLW w Krośnie Odrzańskim dwukrotnie zatrudniał lekarzy weterynarii jednak po krótkim okresie pracownicy rezygnowali wskazując na niskie zarobki oraz zakres zadań. Zatrudnienie osoby, która nie jest lekarzem weterynarii powoduje ograniczenia w zakresie powierzanych zadań, w szczególności: brak możliwości wypisywania świadectw zdrowia zwierząt, czy pobierania prób w pełnym zakresie.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

W okresie objętym kontrolą osoby zatrudnione na stanowiskach merytorycznych związanych w wykonywaniem nadzoru i kontroli weterynaryjnej nie uczestniczyły w szkoleniach (kursach, seminariach) organizowanych przez podmioty spoza Inspekcji Weterynaryjnej obejmujących problematykę związaną z nadzorowaniem wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

Ww. pracownicy uczestniczyli natomiast w naradach/szkoleniach organizowanych przez WIW/GIW, na których omawiano m.in. ww. problematykę w następującym zakresie: nadzór nad podmiotami produkującymi żywność pochodzenia zwierzęcego, w tym badaniami kontrolnymi substancji niedozwolonych, nadzór farmaceutyczny – produkty lecznicze weterynaryjne i substancje niedozwolone, realizacja monitoringu pasz oraz monitoringu prowadzonego ZBŻ na obecność substancji niedozwolonych, w tym antybiotyków, pobieranie próbek pasz.

(dowód: akta kontroli str. 128-129)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Pracownicy PIW uczestniczyli w kursach i szkoleniach z zakresu problematyki wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej cyklicznie, również z zastosowaniem systemu szkoleń kaskadowych.*

*Wydaje się, że kursy i szkolenia organizowane przez Inspekcję Weterynaryjną w sposób najpełniejszy odpowiadają na zapotrzebowanie pracowników PIW, organizowane są bowiem przez wyspecjalizowane pionierzy zajmujące się nadzorem farmaceutycznym. Zauważyć też należy, że PLW w Krośnie Odrzańskim nie przypomina sobie oferty dotyczącej szkolenia o takiej tematyce kierowanej przez podmiot zewnętrzny do PIW w Krośnie Odrzańskim.*

*Zdaniem PLW Inspekcja Weterynaryjna jest przygotowana merytorycznie do realizacji nałożonych zadań. Jednak ustawiczne kształcenie, utrwalanie oraz poszerzanie wiedzy zawodowej jest niezbędnym elementem efektywnej i skutecznej realizacji zadań w każdym obszarze, wobec czego w miarę pojawiających się ofert i możliwości finansowych inspektoratu, pracownicy PIW w Krośnie Odrzańskim będą uczestniczyli w szkoleniach dotyczących między innymi nadzoru nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej w zakresie dotyczącym inspekcji szczebla powiatowego.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

1.3. Wykonanie planu wydatków Inspektoratu w latach 2015 i 2016 wyniosło odpowiednio 732,7 tys. zł oraz 756,6 tys. zł (wzrost o 3,3% do roku poprzedniego). Środki przeznaczone na wydatki osobowe, tj. wydatki płacowe i pochodne stanowiły odpowiednio 80,9% oraz 78,8% wydatków ogółem (593,1 tys. zł oraz 596,5 tys.). W latach 2015 – 2016 nie ponoszono wydatków na zakupy inwestycyjne (§§ 605 i 606).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie (bez nagród jubileuszowych) w 2016 r. wśród pracowników służby cywilnej (wszyscy pracownicy Inspektoratu) wyniosło 5,6 tys. zł i było wyższe o 7,5% w porównaniu do 2015 r. (5,2 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie osób zatrudnionych na stanowiskach merytorycznych związanych z wykonywaniem nadzoru i kontroli weterynaryjnej<sup>14</sup> wyniosło odpowiednio: 5,2 tys. zł i 5,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 130-135)

Inspektorat dwukrotnie zwracał się do WIW z wnioskiem o zwiększenie limitu wydatków w planie na rok 2015 (o kwotę 18 tys. zł) oraz 2016 (6,6 tys. zł) z przeznaczeniem m.in. na nagrody jubileuszowe, krajowe podróże służbowe oraz zakupy usług pozostałych związanych w szczególności z podwyżką usług monitoringu, sprzątaniam oraz obsługi prawnej. W odpowiedzi na ww. wnioski limit wydatków został zwiększony o 16 tys. zł w roku 2015 oraz 7 tys. zł w roku 2016.

(dowód: akta kontroli str. 136-138)

Na wyposażeniu Inspektoratu nie znajdowało się zaplecze laboratoryjne umożliwiające przeprowadzenie badań na obecność substancji niedozwolonych (w tym antybiotyków). Próby pobrane w ramach *Krajowego programu badań kontrolnych obecności substancji niedozwolonych oraz pozostałości chemicznych, biologicznych i produktów leczniczych u zwierząt i żywności pochodzenia zwierzęcego* oraz próby w ramach Planu Urzędowych Kontroli Pasz były dostarczane do Zakładów Higieny Weterynaryjnej WIW (przede wszystkim ZHW WIW w Poznaniu i Wrocławiu) działających w ramach Inspekcji Weterynaryjnej oraz Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach.

(dowód: akta kontroli str. 162)

Powiatowy Lekarz w drodze decyzji administracyjnej wyznaczył w roku 2015 – sześciu, a w roku 2016 – pięciu lekarzy weterynarii niebędących pracownikami Inspektoratu (lekarzy urzędowych), do wykonywania zadań, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 1 lit. a, c, d, e, j, l ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

W okresie objętym kontrolą nie było przypadków poinformowania PLW przez lekarzy urzędowych o nieprawidłowościach dotyczących wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

Wyznaczenie lekarzy urzędowych każdorazowo uzasadniano niekorzystną sytuacją kadrową i finansową, która uniemożliwia wykonywanie ustawowych zadań Inspekcji Weterynaryjnej. Wykonanie czynności następowało po zawarciu umowy z wyznaczonymi osobami. Powiatowy Lekarz sprawował nadzór nad czynnościami wykonywanymi przez wyznaczonych lekarzy. I tak: w 2015 r. przeprowadzono dziewięć kontroli czynności prowadzonych przez wyznaczonych lekarzy, a w 2016 r. – osiem kontroli wyznaczonych lekarzy, w wyniku których nie stwierdzono nieprawidłowości (uchybień).

Wydatki poniesione przez Inspektorat w związku z wykonywaniem zadań przez wyznaczonych lekarzy weterynarii w 2015 r. wyniosły łącznie 58,2 tys. zł, a w 2016 r. – 47,3 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 139-142, 163)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Wyznaczanie lekarzy wolnej praktyki do wykonywania niektórych czynności, zgodnie z art. 16 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej wynika z przyczyn organizacyjnych i finansowych. Ilość etatów lekarskich w inspektoracie jest niewystarczająca do realizacji zadań, w szczególności w zakresie pobierania prób*

<sup>14</sup> PLW oraz pracownicy zatrudnieni w zespołach merytorycznych: ZBŻ, ZZO, ZPU.

od zwierząt do badań kontrolnych, prowadzenie badań rozpoznawczych, badanie mięsa na użytek własny w kierunku włośnicy i wystawianie świadectw zdrowia dla zwierząt w obrocie krajowym. Obecnie w PIW Krosno Odrzańskie oprócz PLW zatrudnionych jest trzech lekarzy weterynarii oraz jest 1 wakat w zespole ZZO. Ponadto każda z tych osób w trakcie trwania stosunku pracy nabyła status osoby niepełnosprawnej. Powyższe oznacza ograniczenia co do dobowego i tygodniowego czasu pracy ze względu na art. 15 ust 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2016 r. poz. 2046 ze zm.) o brzmieniu: „Czas pracy osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo.” Osoba niepełnosprawna nie może być zatrudniona w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych art.15 ust 4. Osobie zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności przysługuje dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze 10 dni roboczych w roku kalendarzowym (art. 19 ww. ustawy).

Przyczyną wyznaczenia lekarzy urzędowych jest potrzeba zabezpieczenia w pełnym zakresie realizacji zadań Inspekcji Weterynaryjnej. Zakres przedmiotowy wyznaczenia uzależniony jest od potrzeb Inspektoratu. Takie rozwiązanie jest korzystne również ze względu na konieczność realizacji zadań w dniach wolnych od pracy oraz w różnych godzinach (po godzinach urzędowania), np.: transporty zwierząt i wystawianie świadectw zdrowia, badanie zwierząt i mięsa, pobieranie prób i prowadzenie badań rozpoznawczych. W przypadku lekarzy wyznaczonych nie ma ograniczeń związanych z czasem pracy. Jest to także wygodne dla rolników, posiadaczy zwierząt domowych czy myśliwych ze względu na elastyczność co do godzin pracy lekarzy, odległości i szybkości dojazdu.

Zdaniem PLW w Krośnie Odrzańskim takie rozwiązanie nie generuje zbędnych kosztów po stronie Inspekcji Weterynaryjnej mając na uwadze wysokość wynagrodzenia lekarzy urzędowych w stosunku do pracowników jednostki.

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

Ponadto ustalono, że w latach 2015-2016 zlecono (na podstawie zawartych umów) czterem osobom wykonywanie czynności pomocniczych, przy czym powyższe zlecenia nastąpiły bez uprzedniego wydania decyzji administracyjnych o wyznaczeniu tych osób do wykonywania czynności pomocniczych, o których mowa w art. 16 ust. 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej. Ww. osobom wypłacono łącznie 1,3 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 139-142)

**1.4.** Badanie w zakresie rzetelności prowadzenia rejestru i wykazów podmiotów nadzorowanych, o których mowa w przepisie art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego<sup>15</sup> (dalej: *uppz*) oraz wydawania decyzji administracyjnych w stosunku do tych podmiotów (art. 20 ust.1 pkt 2 *uppz*) wykazało m.in., że:

- prowadzony w Inspektoracie (w ZBŻ) w formie elektronicznej pozwalającej na sporządzanie wydruków (*MS Word*) rejestr zakładów produkujących produkty pochodzenia zwierzęcego lub wprowadzających na rynek te produkty zawierał dane wymagane przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 września 2010 r. w sprawie rejestru zakładów produkujących produkty pochodzenia zwierzęcego lub wprowadzających na rynek te produkty oraz wykazów takich zakładów<sup>16</sup>,
- wykazy ww. podmiotów<sup>17</sup> prowadzono w formie elektronicznej pozwalającej na sporządzanie wydruków (*MS Excel*) w szczególności i na formularzach

<sup>15</sup> Dz. U. z 2017 r. poz. 242.

<sup>16</sup> Dz. U. Nr 187, poz. 1258 – rozporządzenie obowiązywało do 31 grudnia 2016 r.

<sup>17</sup> Tj. Wykaz zakładów mięsnych zatwierdzonych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 853/2004, Wykaz podmiotów prowadzących działalność marginalną, lokalną i ograniczoną (MLO), Wykaz podmiotów zakwalifikowanych do sprzedaży bezpośredniej – produkty rybołówstwa, zwierzęta łowne, nieprzetworzone produkty pszczele, Wykaz podmiotów zarejestrowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 852/ 2004 – Punkty skupu dziczyzny, Koła łowieckie.

wynikających z *Instrukcji*<sup>18</sup> oraz *Wytycznych*<sup>19</sup> opracowanych i przekazanych do stosowania przez Głównego Lekarza Weterynarii (GLW), a każdy podmiot odnotowany w poszczególnych wykazach – poza pojedynczym przypadkiem<sup>20</sup> – ujęty był w rejestrze,

- w latach 2015-2016 na wniosek zainteresowanych podmiotów PLW wpisał do rejestru cztery podmioty oraz skreślił z rejestru również cztery podmioty (z powodu zaprzestania działalności), przy czym decyzje w ww. sprawach wydawano każdorazowo w terminach zgodnych z Kpa<sup>21</sup>, a informacje o każdej zmianie w tym zakresie – stosownie do wymogu z art. 22 ust. 1 pkt uppz – PWL za pośrednictwem Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii (WLW) przekazywał GLW.
- o skreśleniu zakładu z rejestru (cztery przypadki) PLW nie powiadamiał państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz wojewódzkiego inspektora inspekcji handlowej, do czego był zobowiązany na podstawie art. 22 ust. 1 pkt 2 uppz,
- stwierdzono cztery przypadki nierzetelnego wykazywania danych dotyczących liczby nadzorowanych podmiotów w sporządzanej sprawozdawczości<sup>22</sup>.

(dowód: akta kontroli str. 80-82)

W okresie objętym kontrolą PLW stwierdził (w wyniku prowadzonych wspólnie z Policją czynności kontrolnych) jeden przypadek prowadzenia nielegalnej produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego oraz uboju zwierząt. Osobie prowadzącej tę działalność wymierzono administracyjną karę pieniężną w wysokości 1.000 zł.

(dowód: akta kontroli str. 143-148)

W związku z wystąpieniem na terytorium Polski wysoce zjadliwej grypy ptaków wywołanej wirusem grypy A podtypu H5 i H7 na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie zarządzenia środków związanych z wystąpieniem wysoce zjadliwej grypy ptaków<sup>23</sup> wprowadzono m.in. nakaz zgłaszania do PLW miejsc (gospodarstw) w których utrzymywany jest drób lub inne ptaki.

W celu zidentyfikowania takich gospodarstw PLW we współpracy z lokalnymi samorządami, sołtysami oraz z lekarzami wolnej praktyki podjął m.in. działania informujące (pisma, ulotki, strona internetowa) o konieczności zgłoszenia oraz wprowadzeniu prawnych zakazów i nakazów w utrzymaniu drobiu.

W wyniku ww. działań zidentyfikowano na terenie właściwości PLW ogółem 682 gospodarstw posiadających ptactwo<sup>24</sup>, w tym 51 gospodarstw posiadających nie mniej niż 50 sztuk.

<sup>18</sup> Instrukcja GLW Nr GIWbż-500-2/2013 z dnia 26 sierpnia 2013 r w sprawie postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej przy zatwierdzaniu, zatwierdzaniu warunkowym i rejestracji przedsiębiorstw sektora spożywczego oraz zawieszaniu i cofaniu zatwierdzenia, a także przy wykreślanu tych przedsiębiorstw z rejestru.

<sup>19</sup> Wytyczne dla organów Inspekcji Weterynaryjnej w sprawie sposobu prowadzenia wykazów przedsiębiorstw produkujących i/lub wprowadzających do obrotu produkty pochodzenia zwierzęcego przeznaczone do spożycia przez ludzi, w tym także sposobu przekazywania do GLW informacji o takich przedsiębiorstwach (wrzesień 2013 r.).

<sup>20</sup> Dotyczy braku zamieszczenia w Wykazie podmiotów zarejestrowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 852/ 2004 – Koła łowieckie na koniec 2014 r. jednego podmiotu zarejestrowanego pod Wet. Nr Ident. - 08026005.

<sup>21</sup> Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 23, ze zm.).

<sup>22</sup> W RRW-5 Sprawozdanie z działalności i stanu sanitarnego obiektów, w których produkowane są produkty pochodzenia zwierzęcego za 2014 r. wykazano: 25 podmiotów prowadzących sprzedaż bezpośrednią (prowadziło 28), 4 zakłady prowadzące działalność MLO (prowadziło 5), 4 koła łowieckie (było 5) oraz 10 punktów skup dziczyzny (było 11).

<sup>23</sup> Dz. U. z 2016 r. poz. 2091 – uchylone z dniem 6 kwietnia 2017 r. na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 kwietnia 2017 r. w sprawie zarządzenia środków związanych z wystąpieniem wysoce zjadliwej grypy ptaków (Dz. U. poz. 722).

<sup>24</sup> Tj. m.in.: kury, gołębie, gęsi, perlice, kaczki, indyki.

Do ww. gospodarstw PLW skierował pisma z informacją o obowiązujących wymogach w zakresie wprowadzaniu na rynek produktów pochodzenia zwierzęcego (jaj i mięsa drobiowego), w tym w szczególności obowiązku i zasadach rejestracji.

(dowód: akta kontroli str. 164-198, 279-290, 338)

Według rejestru podmiotów nadzorowanych przez ZZO<sup>25</sup> na koniec 2016 r. zarejestrowanych było 164 podmiotów utrzymujących pszczoły (w tym 26 utrzymujących nie mniej niż 40 rodzin pszczelich). Spośród ww. podmiotów sprzedaż bezpośrednią nieprzetworzonych produktów pszczelich (w tym miodu) zarejestrowaną miało 16 podmiotów (tj. 9,8% ogółu podmiotów utrzymujących pszczoły), w tym pięć podmiotów utrzymujących nie mniej niż 40 rodzin pszczelich (19,2% takich podmiotów).

Podmioty utrzymujące pszczoły niemające jednocześnie zarejestrowanej sprzedaży bezpośredniej (niezależnie od ilości posiadanych rodzin pszczelich oraz potencjalnej możliwości sprzedaży miodu) nie były brane pod uwagę przy typowaniu podmiotów do badań monitoringowych na obecność substancji niedozwolonych, w tym antybiotyków (pkt 2.3.1. niniejszego wystąpienia). I tak przykładowo w latach 2015-2016 podmiot z największą liczbą rodzin pszczelich nie był uwzględniany przy typowaniu podmiotu do poboru próbki w ramach badań monitoringowych.

(dowód: akta kontroli str. 71-73, 149-150, 304-309)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Powiatowy Lekarz Weterynarii w Krośnie Odrzańskim prowadził i nadal prowadzi akcję informacyjną w zakresie obowiązków rejestracyjnych podmiotów zamierzających wprowadzać do obrotu produkty pochodzenia zwierzęcego. Każda osoba rejestrująca pasiekę lub chów ryb w inspektoracie jest informowana o obowiązkach rejestracji sprzedaży bezpośredniej lub rolniczego handlu detalicznego w przypadku wprowadzania do obrotu bezpośredniego. Informacje te są zamieszczone na stronie internetowej <http://www.bip-piwkrosnoodrz.pl/>. Ponadto na wszystkich spotkaniach z rolnikami organizowanymi przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego, z którym PLW ściśle współpracuje, jest mowa o obowiązku i zasadach rejestracji oraz prowadzenia w/w działalności. Na targowiskach wywieszona jest informacja dla osób sprzedających produkty pochodzenia zwierzęcego z własnych gospodarstw o obowiązkach w zakresie rejestracji. W najbliższym czasie zostaną wysłane pisma do kół i stowarzyszeń pszczelarskich działających na terenie powiatu krośnieńskiego w sprawie zasad wprowadzania miodu i innych nieprzetworzonych produktów pszczelarskich do obrotu – sprzedaż bezpośrednia lub RHD oraz obowiązku uaktualniania ilości pni utrzymywanych pszczół przez pszczelarzy.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290, 338-341)

W dniu 5 lipca 2017 r. PLW zwrócił się do zlokalizowanych w powiecie krośnieńskim rejonowych kół pszczelarskich z prośbą o przekazanie właścicielom pasiek informacji o obowiązujących wymogach w zakresie wprowadzania miodu i nieprzetworzonych produktów pszczelich na rynek, w tym w szczególności obowiązku i zasadach rejestracji.

(dowód: akta kontroli str. 279-290, 339-341)

W latach 2015-2016 PLW nie dokonywał kontroli targowisk zlokalizowanych na obszarze właściwości PLW, poza jednostkowym przypadkiem udziału pracownika PIW w doraźnej kontroli sanitarnej<sup>26</sup> prowadzonej przez PPIS w Krośnie Odrzańskim w kiosku spożywczym zlokalizowanym na targowisku miejskim w Krośnie Odrzańskim.

Nie wystąpiły również przypadki informowania PLW przez organy Inspekcji Sanitarnej o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu tych targowisk w zakresie objętym nadzorem weterynaryjnym.

(dowód: akta kontroli str. 218-220, 226)

<sup>25</sup> Rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, o którym mowa w przepisie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1539, ze zm.).

<sup>26</sup> Kontrola w dniu 11.10.2016 w związku z występowaniem w Polce przypadków afrykańskiego pomoru świń.

W toku kontroli NIK, upoważnieni pracownicy PIW przeprowadzili kontrole na targowisku miejskim w Krośnie Odrzańskim<sup>27</sup>. W wyniku ww. czynności kontrolnych nieprawidłowości stwierdzono w przypadku dwóch skontrolowanych podmiotów (100% objętych kontrolą)<sup>28</sup>. W toku czynności kontrolnych każdorazowo informowano kontrolowanych o obowiązujących przepisach i wymaganiach w zakresie prawidłowej sprzedaży oraz wydawano zalecenia w celu usunięcia nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 151-152)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *PLW w Krośnie Odrzańskim nie otrzymywał informacji od PPIS w Krośnie Odrzańskim o stwierdzaniu nieprawidłowości w zakresie właściwości Inspekcji Weterynaryjnej. PLW poruszy powyższą sprawę na spotkaniu z PPIS i zostaną podjęte działania w celu opracowania harmonogramu wspólnych kontroli targowisk.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

1.5. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Zielonej Górze (WIW) przeprowadził łącznie dziewięć kontroli w Inspektoracie (pięć w 2015 r. oraz cztery w 2016 r.). W przedmiocie oceny sposobu realizacji przez PLW planu badań kontrolnych pozostałości w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 lipca 2006 r.<sup>29</sup> (dalej: *rozporządzenie monitoringowe*) oraz Instrukcji Głównego Lekarza Weterynaryjnego Nr GIWlab 830-9/13 z 15 marca 2013 r.<sup>30</sup> (dalej: *Instrukcja Monitoringowa*) WIW przeprowadził jedną kontrolę (24 czerwca 2015 r.) – nieprawidłowości nie stwierdzono.

(dowód: akta kontroli str. 153-157)

W latach 2015-2016 do Inspektoratu nie wpłynęły skargi lub wnioski dotyczące problematyki wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

(dowód: akta kontroli str. 227)

Ustalone  
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W sporządzonym 26 stycznia 2015 r. sprawozdaniu z działalności i stanu sanitarnego obiektów, w których produkowane są produkty pochodzenia zwierzęcego (RRW-5) za rok 2014 stwierdzono nierzetelne wykazywanie danych w zakresie liczby podmiotów nadzorowanych w następujących grupach: zakłady prowadzące działalność marginalną, lokalną i ograniczaną (wykazano cztery zamiast pięć), podmioty prowadzące sprzedaż bezpośrednią (wykazano 25 zamiast 28), koła łowieckie (wykazano cztery zamiast pięć) oraz punkty skupu dziczyzny (wykazano 10 zamiast 11).

Starszy inspektor weterynaryjny ds. higieny żywności pochodzenia zwierzęcego w ZBŻ wyjaśnił, że *Faktycznie dane wykazane w sprawozdaniu są niezgodne ze stanem faktycznym, a błędy w tym zakresie wynikały z mojego przeoczenia. Jednocześnie deklaruję, że postaram się dochować staranności przy wykazywaniu danych w kolejnych sprawozdaniach.*

(dowód: akta kontroli str. 80-82, 158-159)

<sup>27</sup> W dniu 9 czerwca 2017 r. przeprowadzono oględziny czynności nadzorczych pracowników PIW wobec podmiotów prowadzących działalność objętą nadzorem weterynaryjnym – prowadzących taką działalność na Targowisku Miejskim w Krośnie Odrzańskim przy ul. Parkowej 4.

<sup>28</sup> Stwierdzone nieprawidłowości polegały m.in. na: braku orzeczenia lekarskiego do celów sanitarno-epidemiologicznych, braku rejestrów sprzedaży, niewłaściwego oznakowania stoiska.

<sup>29</sup> Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 lipca 2006 r. w sprawie sposobu postępowania z substancjami niedozwolonymi, pozostałościami chemicznymi, biologicznymi, produktami leczniczymi i skażeniami promieniotwórczymi u zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. Nr 147, poz. 1067, ze zm.) – obowiązywało do 27 czerwca 2017 r.

<sup>30</sup> Instrukcja Głównego Lekarza Weterynaryjnego Nr GIWlab 830-9/13 z 15 marca 2013 r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji programu badań kontrolnych substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych u zwierząt w produktach pochodzenia zwierzęcego oraz w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt i paszach.

2. W wykazie podmiotów zarejestrowanych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 852/ 2004 – koła łowieckie (stan na koniec 2014 r.) nie zamieszczono jednego podmiotu zarejestrowanego w dniu 17 listopada 2014 r. (nr 08026005). Ponadto ww. podmiot zarejestrowano po ponad 11 miesiącach od wpływu wniosku (8 stycznia 2014 r.), co stanowiło naruszenie przepisu art. 35 Kpa.

Starszy inspektor weterynaryjny ds. higieny żywności pochodzenia zwierzęcego w ZBŻ wyjaśnił, że *Nie jestem w stanie dokładnie wyjaśnić przyczyn nieumieszczenia w wykazie tego podmiotu. Najprawdopodobniej wynikało to z mojego błędu. Natomiast niedopełnienie obowiązku w zakresie terminowego wydania decyzji mogło być spowodowane – poza moim zaniedbaniem – również moją długotrwałą absencją chorobową w tym okresie. Pragnę również zauważyć, że jestem jedyną osobą zatrudnioną w Zespole do Spraw Bezpieczeństwa Żywności i całość zadań przypisanych zespołowi muszę realizować samodzielnie, co czasami może wpływać na jakość wykonywanej pracy.*

(dowód: akta kontroli str. 80-82, 158-159)

3. PLW nie powiadamiał państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz wojewódzkiego inspektora inspekcji handlowej o żadnym przypadku skreślenia zakładu z rejestru (wyrejestrowano cztery podmioty), co stanowiło naruszenie przepisu art. 22 ust. 1 pkt 2 uppz.

Starszy inspektor weterynaryjny ds. higieny żywności pochodzenia zwierzęcego w ZBŻ wyjaśnił, że *Zaniechanie tego obowiązku wynikało z braku mojej wiedzy o treści tego przepisu. Jednocześnie informuję, że już w toku kontroli dopełniliśmy wymogów związanych z obowiązkiem informowania tych podmiotów o przypadkach wykreślenia z rejestru i będziemy na bieżąco je informować o każdym takim przypadku w przyszłości.*

(dowód: akta kontroli str. 80-82, 158-159)

W toku kontroli NIK (tj. 24 kwietnia 2017 r.), PLW powiadomił właściwego miejscowo państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz wojewódzkiego inspektora inspekcji handlowej o wyrejestrowaniu ww. podmiotów.

(dowód: akta kontroli str. 160-161)

4. W latach 2015-2016, PLW zlecił (na podstawie zawartych umów) czterem osobom wykonywanie czynności pomocniczych<sup>31</sup>, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, bez uprzedniego wyznaczenia tych osób w drodze decyzji administracyjnej określającej rodzaj i zakres czynności przekazanych do wykonania, co stanowiło naruszenie przepisu art. 16 ust. 2 ww. ustawy.

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Lekarze weterynarii wyznaczeni do pobierania prób i przeprowadzania badań rozpoznawczych zgłaszali pilną potrzebę współpracy z osobami pomagającymi przy poskramianiu zwierząt, głównie bydła, przyuczonymi przez nich do wykonywania takich czynności i posiadających doświadczenie w tym zakresie.*

*Rozporządzenie MRiRW z dnia 22 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu czynności wykonywanych przez osoby niebędące pracownikami Inspekcji Weterynaryjnej oraz kwalifikacji tych osób (Dz. U. 2004 r. Nr 89, poz. 860 ze zmianami) dla takich osób określa wymagania - tytuł technika weterynarii oraz roczny staż pracy w zakładzie leczniczym dla zwierząt. Zapewne ze względu na niskie wynagrodzenie za czynności pomocnicze ( 12 zł za godzinę) do samego poskramiania bydła lekarze nie mieli chętnych osób z w/w kwalifikacjami. Nie wiedzieć czemu ustawodawca wskazał w w/w rozporządzeniu możliwość wyznaczenia do poskramiania świń osób posiadających doświadczenie w zakresie poskramiania zwierząt gospodarskich lub osoby, które zostaną przyuczone przez lekarza weterynarii do wykonywania tych czynności, a nie wskazał takiej możliwości dla poskramiania bydła, owiec i kóz. Zatem w związku z brakiem kandydatów spełniających ww. wymagania odstąpiono od wyznaczenia ich w drodze decyzji administracyjnych, a zadania w tym zakresie powierzałam w drodze umowy.*

(dowód: akta kontroli str. 139-142, 279-290)

<sup>31</sup> Za łącznym wynagrodzeniem 1,3 tys. zł.

Uwagi dotyczące  
badanej działalności

1. Najwyższa Izba Kontroli uznaje za pożądane, kontynuowanie dotychczasowych oraz wdrożenie kolejnych działań, w celu zidentyfikowania podmiotów objętych nadzorem weterynaryjnym i skutecznego wyegzekwowania od nich realizacji obowiązków rejestracyjnych. Przedstawione w pkt. 1.4. niniejszego wystąpienia ustalenia dotyczące hodowców drobiu oraz pszczoł mogą bowiem wskazywać, że niektóre z tych podmiotów – z uwagi na skalę posiadanych zwierząt – powinny być objęte nadzorem weterynaryjnym po uprzednim dopełnieniu obowiązków rejestracyjnych.
2. Zdaniem NIK, należy podjąć skuteczne działania w celu uzupełnienia braków kadrowych w Inspektoracie. Nieobsadzony etat, przy jednoczesnym ryzyku absencji pracowników, zwłaszcza w jednoosobowych zespołach, może bowiem niekorzystnie wpływać na zakres i jakość realizacji zadań w zakresie sprawowanego nadzoru.
3. NIK dostrzega potrzebę – na co wskazują m.in. ustalenia z kontroli PLW przeprowadzone w toku kontroli NIK na targowisku miejskim w Krośnie Odrzańskim – zwiększenia nadzoru PLW nad legalnością oraz warunkami prowadzenia sprzedaży artykułów pochodzenia zwierzęcego na targowiskach w zakresie objętym nadzorem weterynaryjnym. Dotychczasowy brak takich działań mógł bowiem nie sprzyjać wyeliminowaniu nieprawidłowości w tym obszarze.

#### Ocena cząstkowa

W ocenie NIK, pomimo braków kadrowych, na co niewątpliwy wpływ miały ograniczone środki finansowe, Powiatowy Lekarz zapewnił właściwe przygotowanie Inspektoratu do wykonywania ustawowych zadań, w tym w zakresie nadzoru nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

Przyjęta struktura organizacyjna odpowiadała obowiązującym wymogom, a pracownikom Inspektoratu przypisano określone obowiązki i zadania oraz udzielano wymaganych do sprawowania nadzoru upoważnień. Do realizacji niektórych z zadań Inspekcji, z uwagi na niekorzystną sytuację kadrową i finansową, wyznaczano w drodze wymaganych decyzji administracyjnych lekarzy urzędowych.

PLW na ogół rzetelnie prowadził wymagane rejestry/wykazy<sup>32</sup>, wydawał decyzje o wpisie bądź wykreśleniu z rejestru oraz sporządzał sprawozdania, a stwierdzone w tym obszarze nieprawidłowości – z uwagi na ich jednostkowy i formalny charakter – nie miały istotnego wpływu na realizację zadań nadzorczych. NIK zauważa jednak, że wskutek potencjalnego niedopełnienia obowiązków rejestracyjnych przez niektórych hodowców, PLW może nie dysponować pełną wiedzą o podmiotach objętych nadzorem weterynaryjnym. Poprawy wymaga również sposób sprawowania nadzoru nad legalnością oraz warunkami prowadzenia sprzedaży artykułów pochodzenia zwierzęcego na targowiskach w zakresie objętym nadzorem weterynaryjnym.

Podkreślenia wymaga, że jeszcze w toku kontroli, PLW podjął lub zadeklarował działania mające na celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości.

## **2. Sprawowanie nadzoru nad wykorzystaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej oraz egzekwowanie zaleceń pokontrolnych.**

Opis stanu  
faktycznego

W okresie objętym kontrolą w Inspektoracie nie podejmowano udokumentowanych działań (np. poprzez sporządzanie strategii, programów, analiz, raportów) mających na celu identyfikację problemu i zagrożeń związanych z wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej, a także zmierzających do określenia skali, zakresu oraz przyczyn tego zjawiska.

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Zgodnie z art. 13 ust 1 pkt 5 ustawy 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. 2016 poz. 1077 ze zm.) Główny Lekarz Weterynarii dokonuje analiz i ocen sytuacji epizootycznej, bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 2 lit. b, i wymagań weterynaryjnych przy produkcji tych produktów i tej żywności. Taka regulacja wydaje się być*

<sup>32</sup> Badaniem objęto rejestry/wykazy prowadzone w ZBŻ.

*zrozumiała mając na uwadze, że analizy prowadzi się na podstawie danych zbiorczych przy współdziałaniu grup naukowych, instytutów naukowych.*

*Na poziomie powiatu analiza jest dokonywana w związku z typowaniem gospodarstw do przeprowadzenia badań monitoringowych, mając na uwadze następujące kryteria: - stwierdzone w ramach badań nieprawidłowości (zwiększony nadzór nad gospodarstwem), - wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii zawarte w instrukcji, - sygnały, co do nieprawidłowości przekazane przez inne organy, - sygnały, co do nieprawidłowości przekazane przez osoby trzecie.*

(dowód: akta kontroli str. 233, 279-290)

Odnośnie będących w dyspozycji PIW danych dotyczących skali i zakresu wykorzystania antybiotyków w produkcji zwierzęcej w podmiotach nadzorowanych:

- PLW wyjaśnił, że: *Powiatowy Lekarz Weterynarii w Krośnie Odrzańskim dysponuje danymi, które w zakresie swojej kompetencji pozyskuje – informacje o stosowaniu pasz leczniczych, protokoły kontroli zespołu ZPU, monitoring pasz, wody i żywności, protokoły w zakresie ochrony zwierząt gospodarskich.*

- Starszy inspektor weterynaryjny ds. nadzoru nad paszami i ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego w ZPU wyjaśnił, że: *(...) dane zawarte w listach kontrolnych sporządzanych przez inspektora weterynaryjnego są formą gromadzenia wiedzy o skali i zakresie wykorzystywania leków w tym również antybiotyków w produkcji zwierzęcej*

(dowód: akta kontroli str. 254-258, 279-290)

**2.1.** Badaniem w zakresie planowania i realizacji zadań kontrolnych związanych z nadzorem nad prawidłowością wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej objęto następujące rodzaje kontroli prowadzone przez PLW:

- a) kontrole gospodarstw dotyczące dobrostanu zwierząt dokumentowanych w formie protokołu kontroli (wg obowiązującego wzoru) – *Lista kontrolna SPIWET gospodarstwa (dobrostan zwierząt)* – kontrole prowadzone przez ZZO. Zakres tych kontroli obejmował m.in. badanie ewidencji leczenia zwierząt;
- b) kontrole dotyczące wykrywania substancji przeciwbakteryjnych w wodzie dokumentowanych w formie protokołu kontroli (wg obowiązującego wzoru) – *Lista kontrolna SPIWET „PASZE G”* – kontrole prowadzone przez ZPU w gospodarstwach.

Zakres tych kontroli – poprzedzających każdorazowo pobranie próby wody w ramach monitoringu/badań urzędowych – obejmował m.in. badanie dokumentacji leczenia zwierząt, kontrolę pomieszczeń gospodarstwa na okoliczność występowania leków (w tym antybiotyków), opakowań po lekach i innych substancji, faktu posiadania i stosowania pasz leczniczych i innych dodatków paszowych;

- c) kontrole dotyczące wytwarzania pasz na własne potrzeby, żywienie zwierząt, produkcja pierwotna dokumentowanych w formie protokołu kontroli (wg obowiązującego wzoru) – *Lista kontrolna SPIWET „PASZE C”* – kontrole prowadzone przez ZPU w gospodarstwach. Zakres tych kontroli obejmował m.in. badanie ewidencji leczenia zwierząt oraz miejsc przechowywania produktów leczniczych weterynaryjnych i pasz leczniczych pod względem dopełniania właściwych warunków.

(dowód: akta kontroli str. 234-252, 333-336)

**2.2.1.** W zakresie prowadzonych przez ZZO kontroli dobrostanu zwierząt w roku 2015 zrealizowano plan kontroli (skontrolowano 49 gospodarstw – zgodnie z planem), natomiast w roku 2016 nie przeprowadzono jednej zaplanowanej kontroli z powodu wyrejestrowania się podmiotu przewidzianego do kontroli (skontrolowano 40 gospodarstw).

Według dokumentacji PIW w wyniku ww. kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w ewidencji (dokumentacji) leczenia zwierząt oraz miejsc do przechowywania produktów leczniczych weterynaryjnych.

Ww. kontrole polegały na formalnej analizie zgromadzonej w gospodarstwie ewidencji leczenia zwierząt bez badania zasadności i prawidłowości zaordynowanych przez lekarza

weterynarii leków oraz przyczyn uzasadniających objęcie zwierząt leczeniem weterynaryjnymi produktami leczniczymi, przy czym – w 44 przypadkach stwierdzono posiadanie ewidencji leczenia zwierząt zaznaczając ten fakt w protokole SPIWET, natomiast w pozostałych 45 kontrolach odnotowano fakt braku ewidencji leczenia (nieprzeprowadzenia czynności lekarsko-weterynaryjnych w okresie ostatnich 5 lat) opierając się na oświadczeniu kontrolowanego.

W żadnym z badanych przypadków nie weryfikowano/wyjaśniono ustaleń w zakresie dokumentacji leczenia zwierząt z nadzorem farmaceutycznym w WIW lub z lekarzem prywatnej praktyki leczącym zwierzęta.

Nie stwierdzono przypadków nieprawidłowego dokumentowania czynności kontrolnych prowadzonych w ramach ww. kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 71-73, 333-336)

Starszy specjalista ds. wymogów wzajemnej zgodności i ochrony zwierząt w ZZO wyjaśnił, że: *Badanie dokumentacji lekarskiej polegało na formalnej analizie przedstawionej przez kontrolowanego ewidencji leczenia zwierząt, a w przypadku jej braku na jego oświadczeniu o nieleczeniu zwierząt w okresie ostatnich 5 lat. Nie badałam kwestii zasadności i prawidłowości zaordynowania przez lekarza określonego leku oraz przyczyn uzasadniających objęcie zwierząt leczeniem weterynaryjnymi produktami leczniczymi, gdyż to leży w gestii lekarza leczącego dane zwierzęta oraz ewentualnie nadzoru farmaceutycznego w WIW, a poza tym nie jestem lekarzem weterynarii, a zootechnikiem i według mnie nie posiadam kompetencji do oceny działań lekarza weterynarii.*

(dowód: akta kontroli str. 253)

**2.2.2.** W zakresie prowadzonych przez ZPU kontroli (dokumentowanych w formie Listy kontrolnej SPIWET „PASZE G” oraz „PASZE C”) w latach 2015-2016 zrealizowano plany kontroli ZPU sporządzone w oparciu o wskazania przez WIW m.in. odsetka gospodarstw produkujących pasze na potrzeby własne oraz stosujących pasze w żywieniu zwierząt. W wyniku powyższego w latach 2015-2016 zrealizowano:

a) w 2015 r. – 50 kontroli ogółem, z czego: 37 kontroli w zakresie żywienia zwierząt w gospodarstwie SPIWET „PASZE C” oraz 13 kontroli w zakresie monitoringu SPIWET „PASZE G”

b) w 2016 r. – 50 kontroli ogółem, z czego: 38 kontroli w zakresie żywienia zwierząt w gospodarstwie SPIWET „PASZE C” oraz 12 kontroli w zakresie monitoringu SPIWET „PASZE G”

Według dokumentacji PIW w wyniku ww. kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w ewidencji (dokumentacji) leczenia zwierząt oraz miejsc przechowywana produktów leczniczych weterynaryjnych i pasz leczniczych.

Ww. kontrole polegały na formalnej analizie zgromadzonej w gospodarstwie ewidencji leczenia zwierząt bez badania zasadności i prawidłowości zaordynowanych przez lekarza weterynarii leków oraz przyczyn uzasadniających objęcie zwierząt leczeniem weterynaryjnymi produktami leczniczymi.

W żadnym z badanych przypadków nie weryfikowano ustaleń w zakresie dokumentacji leczenia zwierząt z nadzorem farmaceutycznym w WIW lub z lekarzem prywatnej praktyki leczącym zwierzęta.

Nie stwierdzono przypadków nieprawidłowego dokumentowania czynności kontrolnych prowadzonych w ramach ww. kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 74-79, 333-336)

Starszy inspektor weterynaryjny ds. nadzoru nad paszami i ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego w ZPU wyjaśnił, że: *W ramach prowadzonych czynności jako inspektor weterynaryjny nie analizuję zasadności i prawidłowości stosowania antybiotyków przez lekarzy wolnej praktyki w kontrolowanych podmiotach, ponieważ nie posiadam takich uprawnień ale przede wszystkim nie badałam chorego zwierzęcia nie wiem jakie były*

objawy chorobowe. (...) W ewidencji leczenia zwierząt w kontrolowanych podmiotach nie zauważyłam aby dokonywano zakupu większych niż zalecana ilość PLW, lekarz weterynarii wezwany do chorego zwierzęcia wykonuje swoją pracę zgodnie z wiedzą lekarsko weterynaryjną jego celem jest ratowanie zdrowia zwierząt, inspektor ds. pasz, który nie zawsze jest lekarzem weterynarii nie posiada żadnych podstaw aby kwestionować leczenie zastosowane przez lekarza weterynarii jeżeli jest prawidłowo wypisana ewidencja leczenia zwierząt i gospodarz przestrzegał okresu karencji.

(dowód: akta kontroli str. 254-258)

Analiza ewidencji leczenia zwierząt (kart leczenia) dokonana w trakcie kontroli PLW poprzedzającej pobranie prób monitoringowych wody/paszy udokumentowanych w protokole SPIWET „PASZE G” oraz/lub w SPIWET „PASZE C” wykazała, że:

- w roku 2015 spośród 15 podmiotów (hodowców zwierząt) objętych monitoringiem u 10 hodowców (67%) stosowano antybiotyki, z tego u ośmiu w okresie nie wcześniej niż trzy miesiące od daty pobrania próby monitoringowej, w tym u jednego hodowcy trzody chlewnej (14%), dwóch brojlerów kurzych (100%) oraz pięciu indyków (100%);
- w roku 2016 spośród 18 podmiotów (hodowców zwierząt) objętych monitoringiem u 11 hodowców (61%) stosowano antybiotyki, z tego u sześciu w okresie nie wcześniej niż trzy miesiące od daty pobrania próby monitoringowej, w tym u dwóch hodowcy trzody chlewnej (35%), jednego brojlerów kurzych (100%) oraz trzech indyków (100%).

(dowód: akta kontroli str. 259-278)

W sprawie przyczyn powszechnego stosowania antybiotyków w produkcji zwierzęcej i ewentualnych działań ograniczających to zjawisko:

- PLW wyjaśnił, że: *O potrzebie zastosowania antybiotyku w danym stadzie decyduje lekarz weterynarii w ramach działalności leczniczej, w danych okolicznościach zdrowotnych zwierząt. W gospodarstwach prowadzących intensywną hodowlę zwierząt (głównie dotyczy ferm świń i drobiu), przy dużym ich zagęszczeniu, zgodnymi z normami, i intensywnym tuczu zakażenie zwierząt szybko się przenosi i niewątpliwie częściej niż w hodowlach ekstensywnych są wskazania do stosowania weterynaryjnych produktów leczniczych, w tym antybiotyków.*

*Mając na uwadze opinie naukowe i doniesienia autorytetów naukowych, organizacji krajowych i europejskich o dużej skali i tendencji wzrostowej oporności drobnoustrojów na leki antybakteryjne, w tym antybiotyki wskazane by było podjęcie przez rząd, związki korporacyjne i inne organizacje działań w zakresie upowszechnienia wiedzy na temat zagrożeń płynących z nadmiernego i nierozważnego stosowania antybiotyków u zwierząt oraz wypracowanie dobrych praktyk lekarskich i hodowlanych mających na celu ograniczenie stosowania antybiotyków w produkcji zwierzęcej dotyczących m.in. warunków dobrostanu zwierząt, żywienia, higieny i organizacji produkcji zwierzęcej.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

- Starszy inspektor weterynaryjny ds. nadzoru nad paszami i ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego w ZPU (zastępca pełnomocnika ds. monitoringu) wyjaśnił, że: *Duże zagęszczenie nie tylko zwierząt ale także ludzi wzmaga inwazyjność, potęguje zachorowania a od lekarzy wymaga zapobiegania i leczenia, można ograniczyć zachorowania a tym samym stosowanie leków poprzez: likwidację wielkich ferm o dużym zagęszczeniu, kompletną izolację fermy przed gryzoniami, ptakami, zwiększenie świadomości osób opiekujących się zwierzętami (przynoszą zarazki na ubraniu, butach, rękach), wspieranie poprzez dofinansowanie hodowli ekologicznych, wdrożenie ewidencji leczenia zwierząt z których tkanki pozyskiwane są dla ludzi w postaci zespolonej księgi z ponumerowanymi stronami.*

(dowód: akta kontroli str. 254-258)

- Starszy inspektor weterynaryjny ds. higieny żywności pochodzenia zwierzęcego w ZBŻ (pełnomocnik ds. monitoringu) wyjaśnił, że: *W mojej ocenie przyczyną powszechnego wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej jest niska świadomości hodowców*

zwierząt i obawy przed zwiększoną zapadalnością na choroby a co za tym idzie straty ekonomiczne dla hodowcy. Poza tym łatwość dostępu do antybiotyków, które w niekontrolowany sposób sprowadzane są z krajów trzecich do Polski nad którym to obrotem nikt nie ma żadnego nadzoru. Należy uszczelnić rynek przed importem antybiotyków( szara strefa) jak również sprzedażą internetową leków weterynaryjnych.

Niska wiedza hodowców odnośnie potencjalnego zagrożenia dla ludzi (antybiotykooporność) przez stosowanie nadmiernych ilości antybiotyków u zwierząt a pośrednio stwierdzanie ich pozostałości w produktach spożywczych poch. zwierzęcego. Największe zagrożenie ma miejsce w hodowlach wielkotowarowych gdzie jest prowadzona intensywne hodowla zwierząt, duża obsada powoduje większą zapadalność na wszelkie choroby. Ograniczenie stosowania antybiotyków w hodowli powinno być wyeliminowane poprzez zwiększenie świadomości hodowców zwierząt- szkolenia dotyczące dobrych praktyk hodowlanych i produkcyjnych. Poprawienie warunków dobrostanu zwierząt. Zmiana przepisów prawa farmaceutycznego i weterynaryjnego na pewno byłaby bardzo dobrym narzędziem ograniczającym stosowanie niekontrolowane antybiotyków i innych leków wet. Zmiana zapisów Ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej powinna zawierać obowiązek nadzoru nad stosowaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej powiatowemu lekarzowi weterynarii.

(dowód: akta kontroli str. 291-295)

**2.2.3.** W latach 2015-2016 nie przeprowadzono kontroli doraźnych w zakresie prawidłowego wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

(dowód: akta kontroli str. 296, 333-336)

PLW wyjaśnił, że PLW w Krośnie Odrzańskim podczas prowadzonych kontroli gospodarstw nie stwierdzał nieprawidłowości w zakresie stosowania antybiotyków, również wyniki wszystkich badań monitoringowych w kierunku antybiotyków były ujemne. Ponadto do Inspektoratu nie wpływały od lekarzy weterynarii wolnej praktyki lub innych osób lub podmiotów doniesienia o nieprawidłowym wykorzystywaniu antybiotyków w produkcji zwierzęcej na terenie powiatu krośnieńskiego. Wobec powyższego nie były prowadzone dodatkowe kontrole i badania.

(dowód: akta kontroli str. 297-300)

**2.3.** PLW stosownie do wymogów Instrukcji Monitoringowej GLW<sup>33</sup> opracował procedurę dotyczącą właściwego operowania próbkami w ramach monitoringu pozostałości, a także wyznaczył osoby odpowiedzialne w Inspektoracie za realizację monitoringu pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych oraz upoważnione do pobierania próbek. Inspektorat posiadał również sprzęt i wyposażenie do pobierania próbek wymagane w ww. Instrukcji Monitoringowej.

(dowód: akta kontroli str. 301-309)

**2.3.1.** Plan badań kontrolnych w kierunku pozostałości chemicznych i biologicznych w tkankach zwierząt żywych, produktach spożywczych pochodzenia zwierzęcego, w paszach i wodzie na terenie powiatu krośnieńskiego – „monitoring ZBŻ”, (substancje niedozwolone - grupa A6 i bakteriobójcze - grupa B1) obejmował:

- w 2015 r. – 4 próby (ryba mięśnie – 2 próby, mleko krowie – 1 próba, miód – 1 próba)  
– wszystkie zrealizowano,
- w 2016 r. – 4 próby (ryba mięśnie – 1 próba, mleko krowie – 1 próba, miód – 2 próby)  
– wszystkie zrealizowano.

W pobranych próbach nie stwierdzono substancji bakteriobójczych (przekroczenia dopuszczalnych poziomów), w tym antybiotyków, wobec czego nie pobierano próbek dodatkowych.

<sup>33</sup> Instrukcja Głównego Lekarza Weterynaryjnego Nr GIWlab 830-9/13 z 15 marca 2013 r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji programu badań kontrolnych substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych u zwierząt w produktach pochodzenia zwierzęcego oraz w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt i paszach (obowiązywała do 30.03.2017 r.). Aktualnie w tym zakresie obowiązuje Instrukcja Nr GIWpr 02010-5/2017 z 30 marca 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 304-326, 333-336)

Stosownie do postanowień Instrukcji Monitoringowej PLW przesyłał do WLW (do końca stycznia każdego roku kalendarzowego) coroczne opracowania (analizy) dotyczące liczby wprowadzonych do obrotu zwierząt, wielkość produkcji oraz dane dotyczące wielkości i struktury zakładów i gospodarstw na terenie powiatu, stanowiące podstawę do przydziału określonej liczby prób na powiat.

W opracowaniu (analizie) za rok 2016 PLW poinformował WLW o liczbie 42 pasiek (posiadających powyżej 40 rodzin pszczelich) zlokalizowanych na terenie powiatu, podczas gdy z danych z rejestru wynika, że na 31 grudnia 2016 r. było 20 takich pasiek. Ponadto uwidocznione w rejestrze dane w zakresie liczby posiadanych rodzin pszczelich (pni) były wykazywane w oparciu o informację z wniosków o rejestrację hodowcy (np. w 15 przypadkach z 2004 r.) – nie były aktualizowane.

(dowód: akta kontroli str. 149-150, 297-300, 327-332)

Udział podmiotów objętych ww. monitoringiem w ogólnej liczbie gospodarstw tego samego rodzaju wynosił:

- w roku 2015: - mleko krowie (4,8% producentów mleka do skupu), ryby (16,6% zarejestrowanych w sprzedaży bezpośredniej ryb) oraz (0,67% ogółu podmiotów posiadających pszczoły, a 6,7% zarejestrowanych w sprzedaży bezpośredniej miodu);
- w roku 2016: - mleko krowie (5,3% producentów mleka do skupu), ryby (10% zarejestrowanych w sprzedaży bezpośredniej ryb) oraz (1,2% ogółu podmiotów posiadających pszczoły, a 12,5% zarejestrowanych w sprzedaży bezpośredniej miodu).

(dowód: akta kontroli str. 333-336)

Analiza dokumentacji PIW w zakresie prawidłowości poboru i dokumentowania prób monitoringowych wykazała, że:

- w latach 2015-2016 w Inspektoracie zrealizowano plany badań monitoringowych, a pobieranie próbek następowało w różnych odstępach czasowych, rozłożonych w okresie całego roku i nie kumulowano pobierania próbek w jednym dniu bez uzasadnienia;
- w żadnej z 8 zbadanych próbek nie stwierdzono substancji niedozwolonych lub przekroczenia dopuszczalnych poziomów, a PIW otrzymywał wynik badania z laboratorium w następujących terminach od dnia poboru próbki: poniżej 10 dni – 4 przypadki, od 10 do 30 dni – 2 przypadki, a powyżej 30 dni – 2 przypadki (37 dni);
- sporządzona w ramach badań monitoringowych dokumentacja odpowiadała wymogom Instrukcji Monitoringowej,
- w jednym przypadku<sup>34</sup> stwierdzono przekroczenie 30-godzinnego okresu przechowywania próbki - od momentu jej pobrania do momentu ich przekazania do laboratorium.

(dowód: akta kontroli str. 304-326)

**2.3.2.** Plan badań prób monitoringowych pasz i wody na terenie powiatu krośnieńskiego – „monitoring ZPU”, (substancje niedozwolone - grupa A6 i przeciwbakteryjne - grupa B1) obejmował:

- w 2015 r. – 15 prób (13 – woda, 2 – pasze) – wszystkie zrealizowano,
- w 2016 r. – 18 prób (12 – woda, 6 – pasze) – wszystkie zrealizowano.

Udział podmiotów objętych ww. monitoringiem w ogólnej liczbie gospodarstw tego samego rodzaju wynosił:

<sup>34</sup> Tj. Nr próbki 0802/008 z 2015 r. miód – substancje przeciwbakteryjne – antybiotyki.

- w roku 2015: - trzoda chlewna (6,3% gospodarstw), indyki (100%), brojler kurzy (100%), drób reprodukcyjny (50%);
- w roku 2016: - trzoda chlewna (7% gospodarstw), bydło i cielęta (1,9%), indyki (100%), brojler kurzy (100%).

(dowód: akta kontroli str. 259-278, 333-336)

Analiza dokumentacji PIW w zakresie prawidłowości poboru i dokumentowania ww. prób monitoringowych wykazała, że:

- w latach 2015-2016 w Inspektoracie zrealizowano plany badań monitoringowych ZPU, a pobieranie próbek następowało w różnych odstępach czasowych, rozłożonych w okresie całego roku i nie kumulowano pobierania próbek w jednym dniu bez uzasadnienia;
- w żadnej z 33 zbadanych próbek nie stwierdzono substancji niedozwolonych (przekroczenia dopuszczalnych poziomów), a PIW otrzymywał wynik badania z laboratorium w następujących terminach od dnia poboru próbki: poniżej 10 dni – 21 przypadków, od 10 do 30 dni – 11 przypadków, a powyżej 30 dni – 1 przypadek (40 dni);
- sporządzona w ramach badań monitoringowych dokumentacja odpowiadała obowiązującym wymogom;
- inspektor weterynaryjna informowała telefonicznie podmioty, w których zaplanowano pobranie próby wody o tym fakcie na dzień przed datą planowanego poboru.
- w przypadku wszystkich próbek stwierdzono przekroczenie 30-godzinnego okresu przechowywania próbki - od momentu ich pobrania do momentu ich przekazania do laboratorium, a próbki wody były każdorazowo mrożone.

(dowód: akta kontroli str. 259-278, 337)

**2.4.** W związku z brakiem stwierdzonych w toku ww. kontroli oraz badań monitoringowych nieprawidłowości w zakresie wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej w latach 2015-2016 PLW nie kierował zawiadomień do organów ścigania, właściwego rzeczownika odpowiedzialności zawodowej oraz nadzoru farmaceutycznego w WIW.

(dowód: akta kontroli str. 296)

**2.5.** W zakresie trudności i ograniczeń w sprawowaniu nadzoru nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej PLW poinformował, że *W aktualnie obowiązującym porządku prawnym PLW nie ma trudności w realizacji nałożonych zadań, ponieważ nie dotyczą one nadzoru farmaceutycznego.*

*Wydaje się jednak, iż zmiana przepisów prawa na dające kompetencje PLW w zakresie nadzoru farmaceutycznego sięgającego do gospodarstwa i związana z tym zmiana organizacji powiatowych inspektoratów weterynarii – etaty w zakresie nadzoru finansowego i związane z nimi środki finansowe lub przeniesienie pełnych uprawnień na wojewódzkie inspektoraty (dot. kontroli w gospodarstwach) z uwzględnieniem niezbędnych zasobów kadrowych i finansowych usprawniłaby nadzór Inspekcji Weterynaryjnej nad wykorzystaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej.*

*Obok powyższych zmian niewątpliwie pomocny byłby dostęp z innych źródeł niż oświadczenie rolnika do informacji o zastosowanych w gospodarstwie antybiotykach, np. z krajowego systemu stosowania weterynaryjnych produktów leczniczych działającego on line oraz zmiana przepisów dot. formy dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej (ewidencji leczenia zwierząt – oddzielna kartka) pozostawianej u posiadacza zwierząt. Wydaje się, że zasadnym byłoby wprowadzenie dla posiadaczy zwierząt gospodarskich obowiązku posiadania tzw. Książki leczenia w formie zszytych kartek, ponumerowanych, itp., w której lekarz weterynarii dokonywałby stosownych wpisów.*

(dowód: akta kontroli str. 279-290)

Ustalone  
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Przekazanie do laboratorium jednej próby na obecność antybiotyku w miodzie w ramach monitoringu ZBŻ oraz wszystkich prób wody w ramach monitoringu ZPU nastąpiło z przekroczeniem 30 godzinnego terminu od pobrania tych prób, a ponadto próbki wody były każdorazowo mrożone.

Stosownie do wymogu określonego w przepisie § 6 ust. 1 pkt 3 lit. b oraz ust. 3 pkt 1 rozporządzenia monitoringowego<sup>35</sup> próbkę do badań pozostałości antybiotyków przechowuje się w temperaturze od 0 do 4 °C oraz przekazuje do laboratorium nie później niż przed upływem 30 godzin od ich pobrania.

- Starszy inspektor weterynaryjny ds. higieny żywności pochodzenia zwierzęcego w ZBŻ (pełnomocnik ds. monitoringu) wyjaśnił, że niedotrzymanie czasu dostarczenia próbki do laboratorium wynikał, z przekazania próbki do WIW dopiero na drugi dzień od jej pobrania, a PIW nie ma wpływu na to kiedy dana próbka zostanie następnie przekazana do właściwego laboratorium.
- Starszy inspektor weterynaryjny ds. nadzoru nad paszami i ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego w ZPU (zastępca pełnomocnika ds. monitoringu) wyjaśnił, że w przypadku poboru próbek wody nie stosowano przepisów rozporządzenia monitoringowego oraz Instrukcji monitoringowej, a stosowano procedurę wprowadzaną pismem Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWpuf-7010-7/2014 (1) z dnia 12 lutego 2014 r. oraz pismem Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWpuf-7010-22/2014(1) z dnia 24 marca 2014 r. W piśmie Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWpuf-7010-7/2014 (1) z dnia 12 lutego 2014 r nie określono terminu przekazania prób do laboratorium natomiast wskazano, że próbki przekazuje się do laboratorium w postaci zamrożonej lub schłodzonej o temperaturze nie wyższej niż 8 stopni Celsjusza (...)

(dowód: akta kontroli str. 254-258, 259-278, 291-295, 304-317)

Zdaniem NIK, funkcjonujący w Inspektoracie sposób organizacji dostarczania próbek do właściwego laboratorium (za pośrednictwem WIW) oraz obowiązujące regulacje wewnętrzne (instrukcje, pisma, wytyczne) nie zwalniały PLW z obowiązku przestrzegania przywołanych powyżej przepisów powszechnie obowiązujących określonych w rozporządzeniu monitoringowym.

Jednakże NIK zauważa, że z dniem 2 lipca 2017 r. weszło w życie nowe rozporządzenie sprawie badań monitoringowych<sup>36</sup>, zgodnie z którym próbki schładza się lub zamraża, z wyłączeniem próbek jaj, miodu i pasz oraz dostarcza do laboratorium nie później niż przed upływem 7 dni od dnia ich pobrania (§ 6 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3), dlatego też NIK odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego w tym zakresie.

2. Pobór próbek wody w ramach monitoringu ZPU następował bez zachowania tzw. aspektu pełnego zaskoczenia<sup>37</sup>, bowiem o zamiarze poboru informowano gospodarstwo na dzień przed datą planowanego poboru.

Starszy inspektor weterynaryjny ds. nadzoru nad paszami i ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego w ZPU (zastępca pełnomocnika ds. monitoringu) wyjaśniła, że: (...) pobiera próby wody do badań w kierunku substancji przeciwbakteryjnych w gospodarstwach po uprzedniej rozmowie telefonicznej z właścicielem stada w wyniku której

<sup>35</sup> Rozporządzenie monitoringowe uchylone z dniem 27 czerwca 2017 r. w związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 czerwca 2017 r. w sprawie monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych (Dz. U. poz. 1246), zgodnie z którym – próbki schładza się i zamraża, z wyłączeniem próbek krwi, jaj, miodu i pasz, i przekazuje się do laboratorium niezwłocznie, nie później niż przed upływem 7 dni od dnia jej pobrania (§ 6 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3).

<sup>36</sup> Ww. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 czerwca 2017 r.

<sup>37</sup> Stosownie do postanowień rozdziału VII lit. C pkt 9 Instrukcji Monitoringowej przy pobieraniu próbki należy zachować aspekt pełnego zaskoczenia. Pobieranie próbki nie może być wcześniej uzgadniane z osobami spoza Inspekcji Weterynaryjnej. Godzina, pora dnia i dzień tygodnia, w którym ma się odbyć pobranie próbki muszą być nieoczekiwane.

*zostaje ustalone czy zwierzęta są w trakcie leczenia czy nie . Jeżeli jest podawany antybiotyk w wodzie do picia pobieranie próby jest bezzasadne. Część właścicieli ferm mieszka w odległości kilkudziesięciu kilometrów od gospodarstwa. Wobec powyższego właściciel jest poinformowany z wyprzedzeniem jednodniowym o tym, że inspektor przyjedzie pobrać próbę.*

(dowód: akta kontroli str. 259-278, 337)

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, iż mimo wskazania racjonalnych argumentów, które wpłynęły na niezachowanie wymogu pełnego zaskoczenia przy poborze próbek, wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii, nie przewidują odstępstw od ustanowionego rygoru.

3. W sporządzanej przez PLW i przekazanej do WLW na podstawie Instrukcji Monitoringowej (rozdział VII lit. A pkt 3) do WLW analizie (opracowaniu stanowiącym materiał analityczny do przydziału prób monitoringowych na poszczególne powiaty) za rok 2016 dotyczącej liczby wprowadzonych do obrotu zwierząt, wielkość produkcji oraz dane dotyczące wielkości i struktury zakładów i gospodarstw poinformowano o liczbie 42 pasiek (posiadających powyżej 40 rodzin pszczelich) zlokalizowanych na terenie powiatu, podczas gdy z danych z rejestru ZZO wynika, że na 31 grudnia 2016 r. było 20 takich pasiek. Ponadto uwidocznione w rejestrze dane w zakresie liczby posiadanych rodzin pszczelich (pni) były wykazywane w oparciu o informację z wniosków o rejestrację hodowcy (np. w 15 przypadkach z 2004 r.) – nie były aktualizowane.

*PLW wyjaśnił, że PLW w przekazanym do WLW opracowaniu za 2016 rok omyłkowo podał liczbę 42 pasiek posiadających powyżej 40 rodzin pszczelich. Dane o ilości utrzymywanych rodzin pszczelich pochodzą z dnia złożenia wniosku przez pszczelarza o wpis do rejestru. Każda osoba składająca wniosek była i jest informowana o różnych wymaganiach związanych z prowadzeniem takiej działalności, m.in. o obowiązku informowania na piśmie PLW o każdej zmianie stanu prawnego i faktycznego, w tym ilości posiadanych pni.*

*W najbliższym czasie zostaną wysłane pisma do kół i stowarzyszeń pszczelarskich działających na terenie powiatu krośnieńskiego w sprawie obowiązku uaktualniania ilości pni utrzymywanych pszczół przez pszczelarzy oraz zasad wprowadzania miodu i innych nieprzetworzonych produktów pszczelarskich do obrotu – sprzedaż bezpośrednia lub RHD.*

(dowód: akta kontroli str. 149-150, 297-300, 327-332)

W dniu 5 lipca 2017 r. PLW zwrócił się do zlokalizowanych w powiecie krośnieńskim rejonowych kół pszczelarskich z prośbą o przekazanie właścicielom pasiek informacji o obowiązku dokonania aktualizacji stanu faktycznego (ilości rodzin pszczelich) oraz stanu prawnego właścicieli pasiek i przesłanie tych danych do Inspektoratu.

(dowód: akta kontroli str. 279-290, 339-341)

#### Ocena częściowa

W ocenie NIK, Powiatowy Lekarz, w ramach przyznanych kompetencji oraz obowiązujących w Inspekcji rozwiązań organizacyjnych i uregulowań wewnętrznych, zasadniczo prawidłowo sprawował nadzór nad wykorzystywaniem antybiotyków w produkcji zwierzęcej na obszarze swej właściwości.

W pełnym zakresie zrealizował bowiem, objęte kontrolą NIK, plany kontroli dotyczące badania ewidencji (dokumentacji) leczenia zwierząt oraz plany badań monitoringowych, a wyniki kontroli oraz pobór próbek monitoringowych udokumentowano we właściwej formie. Stwierdzone w tym obszarze nieprawidłowości dotyczyły natomiast przekraczania, wyznaczonego przepisami powszechnie obowiązującymi, czasu na dostarczenie pobranych próbek do laboratorium oraz niedochowania aspektu pełnego zaskoczenia przy poborze próbek.

### 3. Współpraca pomiędzy inspekcjami oraz z innymi organami/podmiotami.

3.1. Powiatowy Lekarz w dniu 25 lutego 2008 r. zawarł porozumienie z Powiatowym Państwowym Inspektorem Sanitarnym w Krośnie Odrzańskim (PPIS) o wzajemnej współpracy i współdziałaniu na szczeblu powiatowym (*Porozumienie*).

Zakres wzajemnej współpracy ww. organów, w tym wynikający z postanowień Porozumienia przedstawiał się następująco:

- strony Porozumienia przekazywały sobie wzajemnie listy zakładów wspólnie nadzorowanych, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 1-3 Porozumienia – dwukrotnie w ciągu roku, przy czym na terenie powiatu brak było takich zakładów (w ww. listach wykazywano stany zerowe).
- w 2016 r. inspektor z PIW uczestniczył w kontroli sanitarnej jednego podmiotu zlokalizowanego na Targowisku Miejskim w Krośnie Odrzańskim w związku z występowaniem w Polsce przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF),
- w latach 2015-2016 nie wystąpiły przypadki powiadamiania PLW przez PPIS o stwierdzeniu nielegalnej sprzedaży bezpośredniej, marginalnej, lokalnej i ograniczonej, a także prowadzonej na odległość (sprzedaży wysyłkowej) produktów pochodzenia zwierzęcego; a także innych nieprawidłowościach w działalności podmiotów podlegających nadzorowi weterynaryjnemu,
- przedstawiciele IW oraz IS przekazywali sobie informacje o wykryciu i stwierdzeniu chorób odzwierzęcych lub o odzwierzęcych czynnikach chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania, a także o zatruciach pokarmowych pochodzących od żywności pochodzenia zwierzęcego oraz o nieprzydatności wody do spożycia;
- w roku 2015 przedstawiciele obu inspekcji zorganizowali jedno wspólne spotkanie, a w 2016 cztery spotkania, na których omawiano m.in. ogólną sytuację epidemiologiczną i epizootyczną w powiecie, a także zasady pełnienia nadzoru nad oraz kompetencje poszczególnych inspekcji nad obrotem środkami pochodzenia zwierzęcego;
- w skierowanych do WLW corocznych pismach dotyczących zakresu i oceny współpracy z Inspekcją Sanitarną PLW wskazywał, że nie ma obszarów, w których współpraca byłaby niewystarczająca.

(dowód: akta kontroli str. 199-220)

Pismem z dnia 9 listopada 2015 r. PPIS w Krośnie Odrzańskim poinformował PLW o stwierdzeniu antybiotykooporności w dwóch próbkach mięsa wołowego pobranych w dniu 22 września 2015 r. w ramach urzędowego monitoringu z podmiotów zlokalizowanych w powiecie krośnieńskim.

(dowód: akta kontroli str. 221-225)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Informację o stwierdzeniu w dwóch próbkach mięsa pobranych 22.09.2015r. w sklepie nadzorowanym przez Inspekcję Sanitarną antybiotykooporności (pismo z dnia 09.11.2015r.), którą Powiatowy Lekarz Weterynarii w Krośnie Odrzańskim otrzymał od Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Krośnie Odrzańskim nie wskazywała na podmiot nadzorowany przez PLW. W związku z powyższym przyjęto pismo do wiadomości i nie podejmowano dalszych działań.*

(dowód: akta kontroli str. 221-225, 297-300)

3.2. W latach 2015-2016 PLW nie przysyłał oraz nie otrzymywał powiadomień RASFF w związku ze stwierdzeniem produktów o niewłaściwej jakości zdrowotnej z uwagi na obecność antybiotyków.

W tym samym okresie PLW – w związku ze stwierdzeniem w czterech próbach produktów mięsnych Salmonelli (trzy próby) oraz bakterii E.COLI (jedna próba) – skierował

powiadomienia informacyjne RASFF, a także podejmował dodatkowe działania polegające m.in. na kontrolach doraźnych w tych podmiotach i wydaniu zaleceń pokontrolnych oraz skierowaniu informacji do właściwych miejscowo powiatowych inspektorów sanitarnych oraz powiatowych lekarzy weterynarii. O podejmowanych działaniach i ich wynikach każdorazowo powiadamiano organ nadrzędny (WLW).

Analiza dokumentacji PIW w zakresie ww. działań nie wykazała niezgodności z wymogami określonymi w Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbż-500-1/12 z dnia 19 stycznia 2012 r. w sprawie zakresu i sposobu działania Krajowego Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Paszach (RASFF).

(dowód: akta kontroli str. 228-231)

**3.3.** W okresie objętym kontrolą PLW nie współpracował z innymi instytucjami (np. organizacjami pozarządowymi, organizacjami producentów/hodowców, organami samorządu terytorialnego, Inspekcją Handlową, Inspekcją Farmaceutyczną, Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych) na rzecz prawidłowego wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej. PLW nie przeprowadzał również wspólnych kontroli, szkoleń, akcji informacyjnych w temacie wykorzystania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

(dowód: akta kontroli str. 209-210, 232)

Powiatowy Lekarz wyjaśnił, że: *Na terenie powiatu krośnieńskiego nie wystąpiła sytuacja, która powodowałaby konieczność nawiązania współpracy z innymi instytucjami na rzecz prawidłowego wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.*

*Tym niemniej, w przypadku opracowania i wdrożenia krajowego plan działania w zakresie zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe (do podjęcia takich działań przez Państwa Członkowskie wzywa Rada Unii Europejskiej w swoich Konkluzjach Rady w sprawie następných kroków w dziedzinie zwalczania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe w ramach podejścia „Jedno zdrowie” (2016/C 269/05) zaistnieje potrzeba podjęcia przez PLW lub we współpracy z innymi podmiotami działań propagujących wśród hodowców zasady higieny hodowli zwierząt i polepszania dobrostanu jako alternatywy dla stosowania antybiotyków.*

(dowód: akta kontroli str. 297-300)

Ustalone  
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

We właściwy sposób PLW wywiązywał się z obowiązków nałożonych postanowieniami porozumienia o współpracy z PPIS, w szczególności przekazując wymagane informacje, w tym listy podmiotów wspólnie nadzorowanych, informacje o występujących zagrożeniach na nadzorowanym terenie oraz wyniki badań monitoringowych, a także dokonując okresowej oceny prowadzonej współpracy.

PLW, podejmując działania w ramach systemu RASFF, postępował stosownie do przyjętych schematów działania, realizując niezwłocznie i we właściwy sposób swoje zadania.

Współpraca z innymi organami lub podmiotami nie obejmowała problematyki wykorzystania antybiotyków w produkcji zwierzęcej.

## IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli<sup>38</sup>, wnosi o:

1. Rzetelne prowadzenie wymaganych rejestrów/wykazów oraz wykazywanie rzeczywistych danych w sporządzanej sprawozdawczości.
2. Powiadomianie właściwego miejscowo państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz wojewódzkiego inspektora inspekcji handlowej o skreśleniu podmiotu z prowadzonego rejestru.
3. Wyznaczanie osób niebędących pracownikami Inspekcji Weterynaryjnej o odpowiednich kwalifikacjach do wykonywania czynności pomocniczych w drodze decyzji administracyjnych.
4. Zapewnienie przestrzegania aspektu pełnego zaskoczenia przy poborze próbek do badań monitoringowych.
5. Wykazywanie rzetelnych danych w przekazywanych do WLW analizach dotyczących wielkości i struktury zakładów i gospodarstw zlokalizowanych na terenie powiatu.

## V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia  
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek  
poinformowania  
NIK o sposobie  
wykorzystania uwag  
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 14 lipca 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli  
Delegatura w Zielonej Górze

Dyrektor  
Zbysław Dobrowolski

Kontroler  
Mariusz Kniat  
doradca prawny

.....  
*podpis*

.....  
*podpis*

<sup>38</sup> Dz. U. z 2017 r. poz. 524.